

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ЛОГІСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

УДК 658.7:621

Руденко Г. Р.

The definitions the notions „the logistical activity of the machine-build's enterprise” and „the efficiency of the logistical activity of the machine-build's enterprise” are defined more precisely in this article. The comparison's analysis the centralistic and the decentralistic forms of the management of the logistical activity of the enterprise is realized and the necessity of its unification is grounded. The value of the efficiency of the logistical activity of the machine-build's enterprises with the help the taxsonomical analysis is offer to realized.

Актуальність теми. У зв'язку зі становленням ринкових відносин в Україні останнім часом з'явився та активно розвивається новий науково-практичний напрямок – логістика. Зацікавленість, яку виявляють до логістики вітчизняні вчені, науково-технічні співробітники, менеджери промислових підприємств, пояснюється, в першу чергу, тими результатами в економіці, які отримали промислово розвинуті країни завдяки її використанню. Впровадження логістики в діяльність машинобудівних підприємств дозволяє суттєво скоротити усі види запасів продукції, витрати у постачанні, виробництві та збуті, знизити собівартість продукції тощо. Таким чином, зацікавленість щодо вивчення логістики зумовлена потенційними можливостями підвищити ефективність господарської діяльності підприємства. **Постановка проблеми.** Відсутність єдиного розуміння понять „логістична діяльність машинобудівного підприємства” та „ефективність логістичної діяльності машинобудівного підприємства”.

Мета статті полягає в уточненні визначень понять „логістична діяльність машинобудівного підприємства” та „ефективність логістичної діяльності машинобудівного підприємства” і в дослідженні сутності логістичної діяльності машинобудівного підприємства.

Дослідженню різних аспектів логістики та логістичної діяльності присвячені праці таких вітчизняних та зарубіжних **вчених:** І. І. Бажина [1], Ю. В. Пономарьової [2], В. В. Волгіна [3], А. І. Семененка [4] та інших.

Здійснивши аналіз зарубіжних та вітчизняних джерел, було виявлено, що вчені окремо від логістики не виділяють логістичну діяльність і не дають визначення такому поняттю. Деякі вчені розглядають логістику як практичну діяльність:

а) І. І. Бажин: „логістика – інтегрована система активного управління матеріальними потоками на основі використання сучасних інформаційних технологій та оптимізаційних економічних рішень...” [1, с. 9];

б) Ю. В. Пономарьова: „логістика розглядається як... практика управління матеріальними і пов'язаними з ними інформаційними потоками” [2, с. 9];

в) В. В. Волгін: „логістика – це... організація всіх процесів, які забезпечують переміщення потоків матеріалів, людей та інформації найбільш оптимальними способами” [3, с. 14];

г) А. І. Семененко „логістика – новий напрямок... практичної діяльності, цільовою функцією якого є наскрізна організаційно-аналітична оптимізація економічних поточкових процесів” [4, с. 10].

Тому, акцентуючи увагу на практичній стороні логістики, пропонується відокремити логістичну діяльність від логістики та надати авторське визначення поняттю „логістична діяльність”. Логістична діяльність – це діяльність зі здійснення системного вдосконалення поточкових процесів підприємства з метою скорочення його витрат та підвищення рівня обслуговування споживачів.

Основу системного підходу, на якому базується логістична діяльність на підприємстві, складає організація й інтеграція функціональних та забезпечуючих інформаційних процесів у логістиці; узгодження логістичної стратегії підприємства із загальнокорпоративною системою управління; розробка й виконання логістичного плану підприємства; його фінансування й стимулювання [7, с. 82 – 95]. Йдеться, насамперед, про забезпечення оптимізації ланцюга „постачання – виробництво – збут”. Системний підхід як основа логістичної діяльності охоплює всі функціональні сфери: сферу постачання; сферу виробництва; сферу збуту (організаційну структуру каналів розподілу, дистриб'ютивних центрів, транспортування готової продукції, раціональну організацію та використання складів). Отже, системний підхід в управлінні

структурно поєднує три блоки: закупівля сировини і матеріалів; виробництво продукції; постачання готової продукції замовнику. Ефект системного підходу полягає в інтегрованій логістичній активності, спрямованій на оптимальне просування сировини, напівфабрикатів та готової продукції між логістичними ланками до кінцевих споживачів.

Для машинобудівних підприємств основними видами діяльності є управління постачальницькою, виробничою діяльністю, управління запасами, збутовою, складською та транспортною діяльністю. Структуризацію логістичної діяльності машинобудівного підприємства представлено на рис. 1.

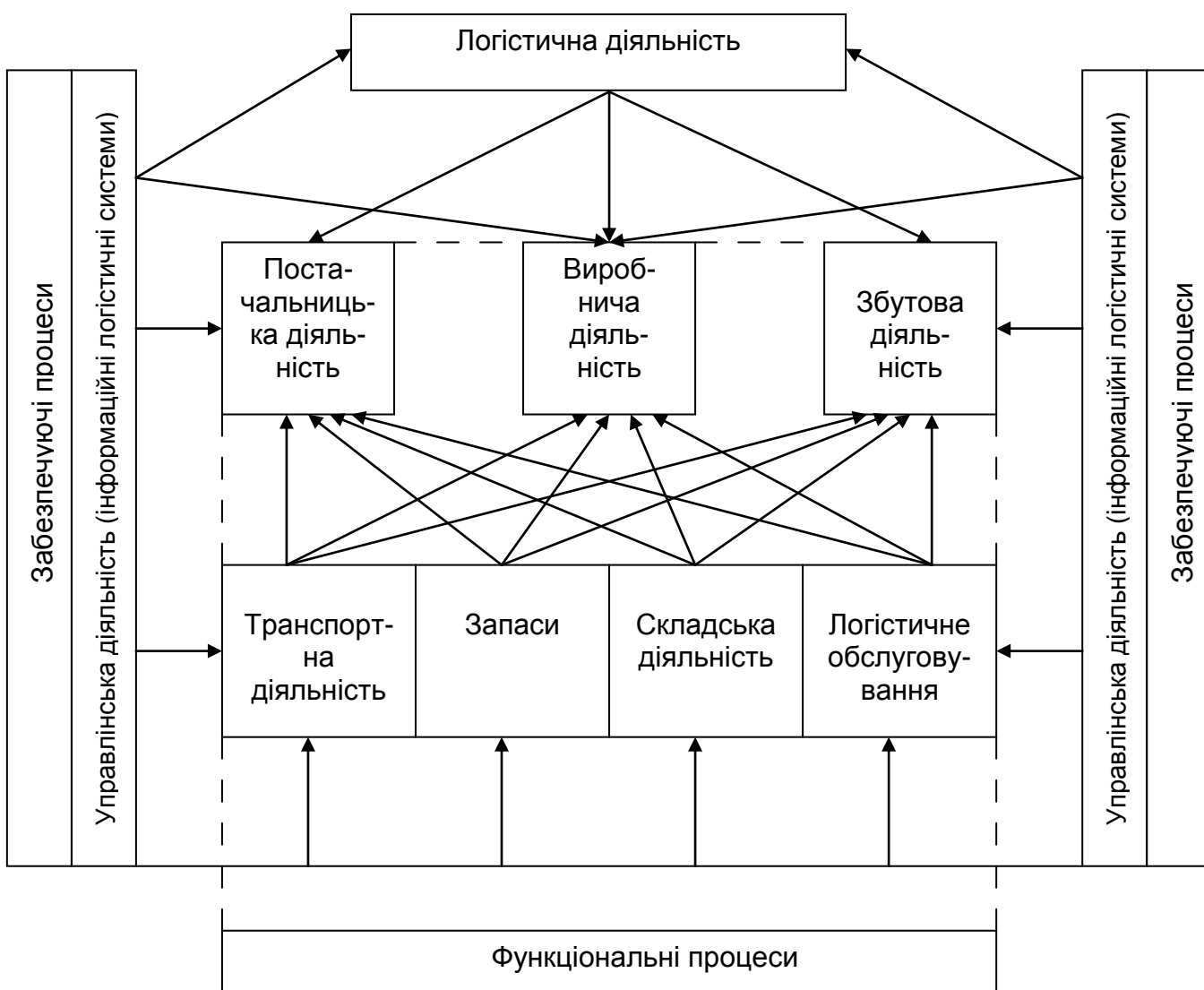

Рис. 1. Структуризація логістичної діяльності машинобудівного підприємства

Логістична діяльність на підприємстві здійснюється через централізовану чи децентралізовану форми управління підприємством [5, с. 299 – 306]. Традиційний підхід щодо централізації чи децентралізації управління на сучасному етапі доповнюється формуванням відповідних логістичних організаційних структур.

Централізація управління логістичною діяльністю передбачає наявність відділу логістики або посади менеджера з логістики, підпорядкованих безпосередньо вищому керівництву підприємства. Перевагами цієї форми управління є створення та функціонування єдиної постачальницької, виробничої, збутової, транспортної та складської політики підприємства; можливість задіяння вискоєфективних інформаційних систем і це, в свою чергу, кардинально змінить взаємовідносини між функціональними підрозділами підприємства. Такі переваги централізованої форми управління логістичною діяльністю в повній мірі відчувають ті підприємства, які виробляють однорідну продукцію. Витрати на товарообіг скорочуються за рахунок збільшення партій товарів, які будуть придбані у постачальників. Створюються більш вигідні умови для транспортування цих товарів і є можливість отримати пільги на їх закупівлю. Скорочення витрат на товарообіг можна досягти за рахунок скорочення матеріальних запасів в кожному підрозділі виробництва; за рахунок скорочення витрат на розробку та експлуатацію меншої кількості інформаційних систем. В результаті підвищення координації роботи з іншими підрозділами підприємства створюється основа для більш ефективного контролю за споживанням ресурсів та збутом продукції.

Разом з перевагами, централізована форма управління має недоліки, які пов'язані з рівнем інформаційного забезпечення та обґрунтуванням рішень, їх реалізацією в умовах швидкої зміни кон'юнктури ринку збуту тощо.

Децентралізовану форму управління логістичною діяльністю використовують підприємства з філіалами чи окремими підрозділами в різних районах [5, с. 299 – 306]. Важливість децентралізації зростає разом зі зміною зовнішнього середовища; з орієнтацією виконавців на конкретні результати й ініціативним підходом щодо їх досягнення; з

розвитком компетентності й активності менеджерів нижчої ланки. Децентралізоване управління логістичною діяльністю означає, що всі пов'язані з логістикою питання вирішуються на рівні окремих підрозділів підприємства.

Однак, децентралізація управління логістичною діяльністю має недоліки, які пов'язані з індивідуальним баченням кожним керівником своїх завдань та шляхів їх розв'язання. Подоланню цих недоліків, на наш погляд, може сприяти принцип координації.

Зважаючи на це, доцільним є формування організаційної структури управління логістичною діяльністю шляхом поєднання централізації та децентралізації управління із сучасною інтегральною концепцією логістики; поєднання економічних та адміністративних методів контролю; раціонального розподілу функцій між менеджерами різних ланок при поєднанні розпорядності й персональної відповідальності; чіткого розмежування функцій між відділом логістики та іншими відділами підприємства; адаптації до змін оточуючого середовища.

Узагальнимо сутність логістичної діяльності на стадіях:

- а) постачання;
- б) виробництва;
- в) збуту.

Особливе місце в логістичній діяльності належить матеріальному забезпеченню господарської діяльності, його плануванню, пошуку ресурсів та їх закупівлі. Ця діяльність зосереджена на підвищенні економічної ефективності закупівельної діяльності. На неї впливають зовнішні та внутрішні фактори [5]. Зовнішні фактори – це відносини підприємства з кредиторами, постачальниками тощо. Внутрішні фактори – розробка плану оптимальної діяльності ланок ланцюга, пошук економічних компромісів між підрозділами підприємства тощо.

Проблемна ситуація полягає в тому, що в Україні на сучасному етапі не створена інформаційна база даних, яка б свідчила про потреби вітчизняних машинобудівних підприємств в ресурсах у відповідності з їх виробничими можливостями й підвищувала б ефективність логістичної діяльності підприємства. Тому вважаємо за доцільне створення регіональних інформаційних центрів та відповідної довідкової мережі,

сфери послуг і підготовку висококваліфікованого персоналу з логістики. Це сприятиме розширенню сфери логістичної діяльності і, відповідно, збільшить питому вагу підприємств, які надають перевагу використанню логістики.

Логістична діяльність на підприємстві спрямовується на раціональну організацію, підтримку ритмічної роботи та оптимізацію господарської діяльності підприємства в цілому, забезпечуючи йому наступні конкурентні переваги: лідерство з мінімуму витрат; гарантується своєчасне виконання всіх замовлень та своєчасна доставка готової продукції; за бажанням замовників продукція може бути унікальною; в залежності від умов попиту та пропозиції можливе гнучке регулювання обсягу виробництва; розширення сервісних послуг; підвищення конкурентоспроможності виготовленої продукції та ін.

Логістична діяльність спрямовується не лише на оптимальну організацію внутрішніх потоків, а й на зовнішнє середовище з метою скорочення витрат в ланцюгах постачання, виробництва та збуту. Це потребує комплексного логістичного аналізу, який здійснюється з метою розробки заходів щодо скорочення логістичних витрат і кращого задоволення вимог споживачів.

Важливою ланкою логістичної діяльності на підприємстві є сфера збуту. Її місце визначається зв'язками зі сферами постачання, виробництва та обслуговування споживачів. В сфері збуту логістика спрямована на ефективну організацію структури каналів збуту, збутових центрів; ефективну організацію транспортування готової продукції, тари, відходів; раціональну організацію та використання складів, сховищ, терміналів; страхування ризиків. Між виробниками та споживачами завжди знаходиться певна кількість посередників, співпрацю з якими необхідно оптимізувати.

Ефективність логістичної діяльності, на думку Л. Б. Миротіна і И. Е. Ташбаєва, – це показник (або система показників), який характеризує рівень якості функціонування підприємства за певного рівня загальних логістичних витрат [8]. З точки зору споживача, який є кінцевою ланкою логістичного ланцюга, ефективність логістичної діяльності визначається рівнем якості обслуговування його замовлення. Ще під

ефективністю розуміють ступінь повноти і якості вирішення завдання, яке поставлене перед підприємством, виконання ним свого призначення [7, с. 471].

Ефективність логістичної діяльності – це співвідношення між заданим (цільовим) показником результату функціонування підприємства і фактично реалізованим [7, с. 471]. Також ефективність логістичної діяльності – це ступінь фактичного досягнення результату [7, с. 472].

А. І. Семененко та В. І. Сергєєв наголошують, що ефективність логістичної діяльності підприємства визначається відповідністю, а не співвідношенням результатів і витрат [6, с. 304].

На думку автора, ефективність логістичної діяльності на машинобудівному підприємстві – це співвідношення додаткового доходу від здійснення логістичної діяльності, який може бути отриманий за рахунок скорочення витрат або підвищення рівня обслуговування споживачів, до логістичних витрат у сферах постачання, виробництва, збуту, складування, транспортування та сервісу.

Відмінність авторського визначення поняття „ефективність логістичної діяльності машинобудівного підприємства” полягає в наголошенні на порівнянні саме додаткового доходу від здійснення логістичної діяльності та логістичних витрат.

Для оцінки ефективності логістичної діяльності на машинобудівних підприємствах пропонується розраховувати інтегральний показник, який охоплює всі функціональні підсистеми логістики: постачання, виробництво, збут, запаси, транспортування, складування. Таким чином, цей показник дозволяє всебічно оцінити ефективність логістичної діяльності та своєчасно визначити напрямки її підвищення [9]. До інтегрального показника ефективності логістичної діяльності автор пропонує включити наступні часткові показники: показник надійності постачальницької діяльності; показник ефективності виробничої діяльності; показник надійності збутової діяльності; показники ефективності використання матеріальних запасів та продуктивності капіталу; показники ефективності складської діяльності та продуктивності енергоносіїв; показник загальної ефективності логістичної діяльності.

Побудова інтегрального показника складається з формування

матриці вихідних даних; формування матриці стандартизованих реалізацій ознак; розрахунку інтегрального показника. Розрахунок інтегрального показника ефективності логістичної діяльності на машинобудівних підприємствах (ІПЕЛД) здійснюється за форм. 1:

$$\text{ІПЕЛД} = 1 - \frac{d_i}{d_0}, \quad (1)$$

де d_i – відстань між окремими точками-об'єктами та еталонною точкою;
 d_0 – нормована відстань між окремими точками-об'єктами та еталонною точкою [10].

З економічної точки зору, ІПЕЛД інтерпретується таким чином: чим вища ефективність логістичної діяльності на машинобудівному підприємстві, тим значення ІПЕЛД ближче до одиниці.

Висновки. Таким чином, було уточнено визначення понять „логістична діяльність машинобудівного підприємства” та „ефективність логістичної діяльності машинобудівного підприємства”. Здійснено порівняльний аналіз централізованої та децентралізованої форм управління логістичною діяльністю підприємства і обґрунтовано доцільність їх поєднання. Запропоновано здійснювати оцінку ефективності логістичної діяльності на машинобудівних підприємствах за допомогою таксономічного аналізу. **Подальшому дослідженню** підлягає використання таксономічного аналізу для розрахунку ефективності логістичної діяльності на вітчизняних машинобудівних підприємствах.

Література: 1. Бажин И. И. Логистика : компакт-учебник / И. И. Бажин. – Харьков : Консум, 2003. – 240 с. 2. Пономарьова Ю. В. Логистика : навчальний посібник. – вид. 2-ге, перероб. та доп. / Ю. В. Пономарьова. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с. 3. Волгин В. В. Состав: логистика, управление, анализ. – 9-е изд., перераб. и доп. / В. В. Волгин. – М. : Издательско-торговая корпорация

„Дашков и Ко”, 2008. – 768 с. 4. Логистика : учебник / [под ред. Б. А. Аникина] : 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2003. – 368 с. 5. Логистика : учебник / [под ред. Б. А. Аникина] : 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 368 с. 6. Семенов А. И. Логистика. Основы теории : учебник [для вузов] / А. И. Семенов, В. И. Сергеев. – СПб. : Издательство „Союз”, 2001. – 544 с. 7. Миротин Л. Б. Системный анализ в логистике : учебник / Л. Б. Миротин, Ы. Э. Ташбаев. – М. : Издательство „Экзамен”, 2002. – 480 с. 8. Эффективная логистика / [Л. Б. Миротин, Ы. Э. Ташбаев, О. Г. Порошина]. – М. : Издательство „Экзамен”, 2002. – 160 с. 9. Колодізева Т. О., Руденко Г. Р. Розробка інтегрального показника ефективності логістичної діяльності на машинобудівних підприємствах // Збірник статей Міжнар. науково-практичної конф. „Проблеми та шляхи вдосконалення економічного механізму підприємницької діяльності”. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – С. 30–31. 10. Посилкіна О. В. Фармацевтична логістика : монографія / О. В. Посилкіна, Р. В. Сагайдак, Б. П. Громовик ; за ред. О. В. Посилкіної. – Х. : Вид-во НФаУ : Золоті сторінки, 2004. – 320 с.

Зав. кафедри логістики

к. е. н., доцент

Огієнко С. О.

Науковий керівник

к. е. н., доцент

Колодізева Т. О.

Здобувач

Руденко Г. Р.

Анотація. В статті уточнено визначення понять „логістична діяльність машинобудівного підприємства” та „ефективність логістичної діяльності машинобудівного підприємства”. Здійснено порівняльний аналіз централізованої та децентралізованої форм управління логістичною діяльністю підприємства і обґрунтовано доцільність їх поєднання. Запропоновано здійснювати оцінку ефективності логістичної діяльності на машинобудівних підприємствах за допомогою таксономічного аналізу.

Аннотация. В статье уточнены определения понятий „логистическая деятельность машиностроительного предприятия” и „эффективность логистической деятельности машиностроительного предприятия”. Осуществлен сравнительный анализ централизованной и децентрализованной форм управления логистической деятельностью предприятия и обоснована целесообразность их совмещения. Предложено осуществлять оценку эффективности логистической деятельности на машиностроительных предприятиях с помощью таксономического анализа.